

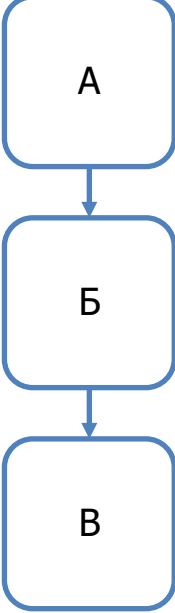

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ ПОВРЗАНИ СО РЕГУЛАТИВАТА НА НАРОДНАТА БАНКА ЗА НАЧИНОТ НА УТВРДУВАЊЕ ПОВРЗАНИ ЛИЦА И ЗА ЛИМИТИТЕ НА ИЗЛОЖЕНОСТА

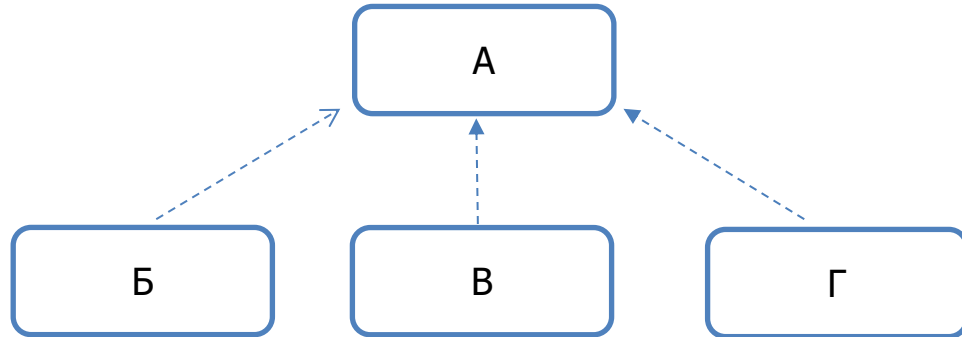
Одлука за начинот на утврдување поврзани лица и за лимитите на изложеноста
(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 198/20)

I	Тема	Поврзани лица
1.	Прашање	Што се подразбира под термините: „значително влијание“ од точката 10 став 1 алинеја 2 и „значителен дел“ од точката 13 став 1 алинеја 3 од Одлуката, како и на кој пазар се однесува барањето од точката 13 став 1 алинеја 3 од Одлуката?
	Одговор	Во однос на термините „значително влијание“, односно „значителен дел“, со новата одлука не се воведуваат никакви промени во однос на досегашното користење на овие термини согласно со Законот за банките и подзаконската регулатива донесена врз основа на овој закон. Од тој аспект, врз основа на сопствена анализа и оценка и врз основа на досегашната практика, банката треба во своите интерни акти да го дефинира начинот на определување на значителното влијание и значителниот дел, за потребите на точката 10 став 1 алинеја 2 и точка 13 став 1 алинеја 3 од Одлуката за секој поединечен случај и соодветно да го образложи. Барањето од точката 13 став 1 алинеја 3 од Одлуката во однос на можноста на пазарот лесно да се најде друг купувач за тие производи/услуги, се однесува на пазарот којшто вообичаено го користи продавачот.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
2.	Прашање	Што претставува „збир на директни влогови“ во случај на индиректна контрола, согласно со точката 10 став 2 од Одлуката?
	Одговор	Согласно со точката 2 потточка 2.10 од Одлуката, под „индиректна контрола“ се подразбира контролата којашто едно лице ја остварува во друго правно лице преку трето правно лице со кое првото лице е поврзано преку контрола, при што третото правно лице има директна контрола во второто правно лице. Пример 1. Лицето А има директна контрола во лицето Б, а лицето Б има директна контрола во лицето В.

		<div style="text-align: center;"> <pre> graph TD A[A] --> B1[Б] B1 --> B2[В] </pre> </div> <p>Од аспект на точката 2 потточка 2.10 од Одлуката, како поврзани лица се сметаат лицето А и лицето В (лицето А има индиректна контрола врз лицето В). Притоа, вкупниот влог, или вкупните права на глас на лицето А во лицето В претставуваат збир на:</p> <ul style="list-style-type: none"> - директниот влог, или правата на глас коишто ги има лицето А во лицето В (во случаите кога лицето А нема директна контрола во лицето В); - директниот влог, или правата на глас коишто ги има лицето Б во лицето В; - влогот, или правата на глас коишто во лицето В ги има лице кое настапува за сметка на лицето А или за сметка на лицето Б.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
3.	Прашање	Што се подразбира под „Банката утврдува лица поврзани преку контрола и во случаите кога изложеноста кон било кое лице претставува одбитна ставка од изложеноста кон лице“ согласно со точката 12 од Одлуката?
	Одговор	<p>Банката е должна да утврди поврзаност на лицата преку контрола, согласно со точката 12 од Одлуката, или да утврди економска поврзаност, согласно со точката 14 став 2 од Одлуката, без разлика дали одреден или цел дел од изложеноста кон лицата за кои се утврдува поврзаност се сметаат за одбитни ставки од изложеноста кон лице, согласно со точката 2 потточка 2.5 од Одлуката. Целта е банката да ги утврди сите лица од одредена група поврзани лица, што е во согласност и со барањата од точката 27 од Одлуката во однос на воспоставувањето соодветен систем за утврдување, следење, известување и евидентирање на поврзаните лица.</p> <p>Во овој контекст треба да се имаат предвид и одредбите од точката 34 став</p>

		1 од Одлуката, според кои банката е должна да ја известува Народната банка за лицето или групата поврзани лица кон кои банката има изложеност, за износот на изложеноста кон лицето или групата поврзани лица, пред да се земат предвид одбитните ставки од изложеноста кон лицето или групата поврзани лица, како и за износот на изложеноста кон лицето или групата поврзани лица намалена за одбитните ставки од таа изложеност.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
4.	Прашање	Дали гарантите, жирантите, заложните должници и пристапувачите кон долг можат да се сметаат како лица коишто имаат заеднички обврски врз основа на договор склучен со банката (на пример: кредитокорисник и кокредитобарател), согласно со точката 13 став 1 алинеја 5 од Одлуката?
	Одговор	Како лица кај кои постои економска поврзаност, согласно со точката 13 став 1 алинеја 5 од Одлуката, можат да се сметаат кредитокорисникот и кокредитобарателот како лица коишто имаат подеднакви обврски врз основа на договорот склучен со банката и пристапувачите кон долг. Од друга страна, жирантите, гарантите, заложните должници се опфатени во точката 13 став 1 алинеја 2 од Одлуката, но само доколку ги исполнуваат условите предвидени во оваа точка. Имено, банката утврдува економска поврзаност помеѓу овие лица (даватели на обезбедувањето) и нејзиниот клиент, доколку изложеноста којашто е целосно или делумно гарантирана од овие лица или за која овие лица дале друга форма на обезбедување е во износ којшто, во случај на неплаќање на клиентот на неговите обврски, би предизвикал финансиски проблеми кај давателот на обезбедувањето (доколку дојде до активирање на обезбедувањето). Во спротивно, доколку активирањето на обезбедувањето нема да предизвика финансиски проблеми кај давателот на обезбедувањето, банката не утврдува економска поврзаност. Банката треба да располага со соодветна документација којашто ќе може да потврди дека не се исполнети условите од оваа алинеја од точката 13 од Одлуката.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
5.	Прашање	Како може банката да утврдува поврзаност помеѓу две или повеќе лица коишто се економски поврзани со трето лице, согласно со точката 14 од Одлуката, дури и во случај кога банката нема изложеност кон третото лице, имајќи предвид дека банката не располага со документација и информации за третото лице, вклучувајќи и податоци за неговото работење?
	Одговор	Банката може да утврди поврзаност помеѓу две или повеќе лица коишто се економски поврзани со трето лице преку податоците и информациите за лицата кон кои има кредитна изложеност. Имајќи ги предвид одредбите на оваа одлука, како и на регулативата на Народната банка за методологијата

за управување со кредитниот ризик, банката треба да располага со податоци и информации коишто ќе ѝ овозможат утврдување на кредитната способност на клиентот и запознавање со неговото работење. Врз основа на овие податоци, банката ќе може да утврди дали две или повеќе лица кон кои има кредитна изложеност се економски поврзани со исто трето лице. На овој начин банката ќе има воспоставено побрз систем за поврзување на потенцијалните нови клиенти, со нејзините постојни клиенти.

Пример 2.

Банката има изложеност кон лицата А, Б, В и Г, при што лицата Б, В и Г се лица кај кои постои економска поврзаност со лицето А. Банката е должна да формира една група поврзани лица од сите четири лица, бидејќи постои единствен ризик којшто произлегува од лицето А, иако не постои никаква поврзаност помеѓу лицата Б, В и Г.

Пример 3.

Банката нема изложеност кон лицето А, но има изложеност кон лицата Б, В и Г, коишто се економски поврзани со лицето А. Банката повторно формира една група поврзани лица којашто се состои од лицата Б, В и Г, затоа што преку нивната економска поврзаност со лицето А, тие претставуваат единствен ризик. И во овој случај, не е битно тоа што не постои никаква поврзаност помеѓу лицата Б, В и Г, ниту фактот дека банката не е изложена кон лицето А. Банката ја утврдува економската поврзаност на лицата Б, В и Г со лицето А, преку документацијата и информациите со кои располага за лицата Б, В и Г, како нејзини клиенти (при одобрувањето и следењето на кредитните изложености коишто банката ги има кон овие лица).

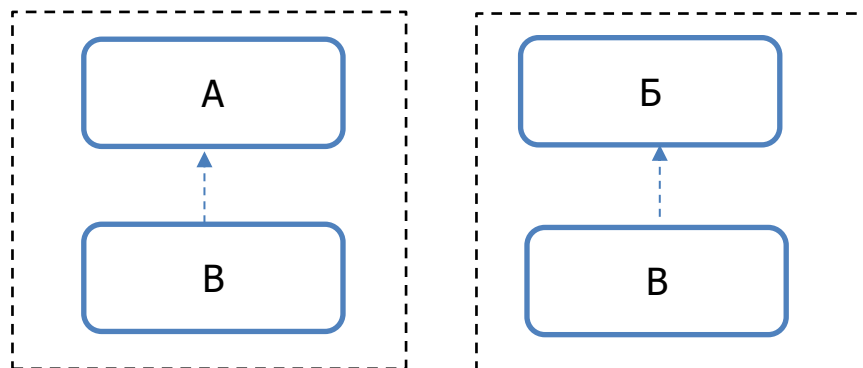
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
6.	Прашање	Дали банката може да избере дали ќе утврди неколку различни групи поврзани лица, согласно со одредбите од точката 15 од Одлуката? Како утврдува банката неколку различни групи поврзани лица, согласно со одредбите од точката 15 од Одлуката, во случаите кога едно лице е економски поврзано со неколку лица коишто меѓусебно не се поврзани?
	Одговор	Суштинско прашање при утврдувањето на економската поврзаност е да се

утврди дали финансиските проблеми на едно лице можат да предизвикаат финансиски проблеми кај едно или повеќе други лица и да се утврди во која насока е поврзаноста помеѓу лицата (дали е еднонасочна или двонасочна). Имено, доколку банката утврди дека едно лице може да има проблеми во отплатата на обврските заради финансиските проблеми кај друго лице, должна е да утврди постоење економска поврзаност на првото лице со второто лице и да формира група поврзани лица којашто ќе се состои од првото лице, сите лица поврзани со тоа лице и второто лице. Но, доколку второто лице не е економски поврзано со првото лице, тогаш станува збор за „еднонасочна“ поврзаност, поради што банката нема да биде должна да го вклучи и првото лице во групата поврзани лица во која е вклучено второто лице. За разлика од досегашните барања за утврдување поврзани лица коишто не даваа можност едно лице да биде вклучено во неколку различни групи поврзани лица, ваквата можност којашто се дава со Одлуката има за цел пореално да се прикаже економската поврзаност на клиентите на банката со други лица и соодветно на тоа, банката да може подобро да управува со изложеноста на кредитниот ризик и ризикот од концентрација. Ваквите промени бараат и соодветни промени во системите на банката заради разграничување на можните групи поврзани лица. Без разлика на ваквата можност, банката може да го задржи и постојниот пристап, доколку смета дека тоа повеќе одговара на нејзиниот профил на ризичност и на системот за управување со ризиците.

Во продолжение се дадени неколку примери коишто треба да служат како насока за банките во идентификувањето на различните групи поврзани лица, пред сè од аспект на постоењето економската поврзаност (еднонасочна или двонасочна), како и во случај на постоење комбинација на поврзаност преку контрола и економска поврзаност.

Пример 4.

Лицето В е економски поврзано со две лица А и Б, при што не постои никаква поврзаност помеѓу овие две лица (А и Б).

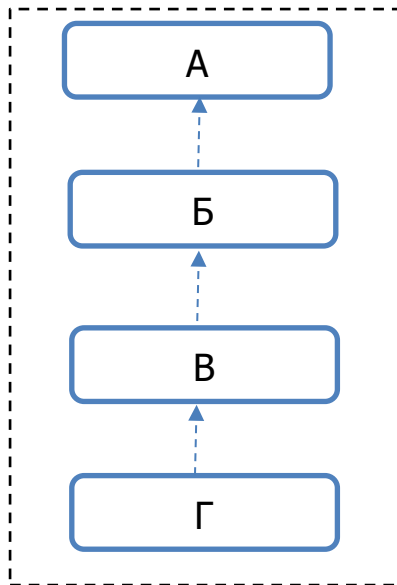

Банката формира две групи поврзани лица, помеѓу А и В и Б и В, при што изложеноста на лицето В ќе се вклучи во пресметката на лимитите на изложеност кон двете посебни групи. Бидејќи не постои економска

поврзаност помеѓу лицата А и Б, не треба да се формира една група од трите лица (А, Б и В).

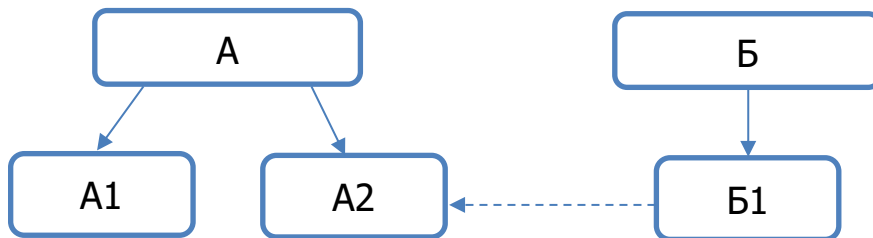
Пример 5.

Лицето Г е економски поврзано со лицето В, лицето В е економски поврзано со лицето Б, а лицето Б е економски поврзано со лицето А (т.н „ланец на поврзување“). Банката треба да формира една група поврзани лица од сите четири лица, без разлика што поврзаноста е во една насока, затоа што сите лица претставуваат единствен ризик (финансиските проблеми кај лицето А индиректно, преку лицата Б и В, можат да предизвикаат финансиски проблеми кај лицето Г), односно не треба да се формираат три одделни групи (А и Б, Б и В, В и Г).

Пример 6.

Лицето А има контрола врз лицата А1 и А2, а лицето Б има контрола врз лицето Б1. Покрај тоа, лицето Б1 е економски поврзано со лицето А2 (постои т.н. еднонасочна економска поврзаност, затоа што лицето А2 не е економски поврзано/зависно од лицето Б1).

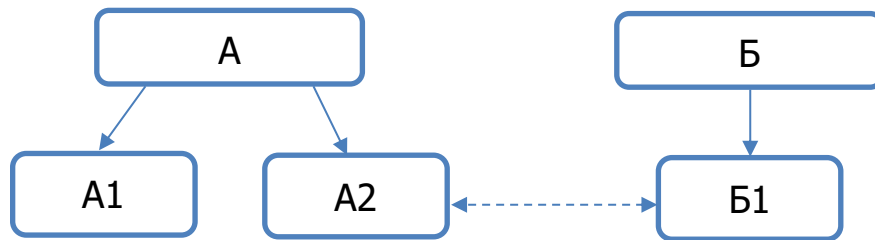

Банката треба да формира две групи поврзани лица, при што и во двете групи ќе биде вклучено лицето Б1. Првата група треба да се состои од лицата А, А1, А2 и Б1, а втората група од лицата Б и Б1 (поврзани преку контрола). Имено, финансиските проблеми на лицето А можат да му се

пренесат и на лицето Б1, преку неговата економска поврзаност со лицето А2. Формирањето три различни групи: 1) А, А1 и А2, 2) А2 и Б1 и 3) Б и Б1, не би било доволно за да се покрие единствениот ризик којшто произлегува од лицето А и којшто преку лицето А2 му се пренесува и на лицето Б1.

Пример 7.

Лицето А има контрола врз лицата А1 и А2, а лицето Б има контрола врз лицето Б1. Покрај тоа, постои и меѓусебна, т.н. двонасочна економска поврзаност помеѓу лицата Б1 и А2.

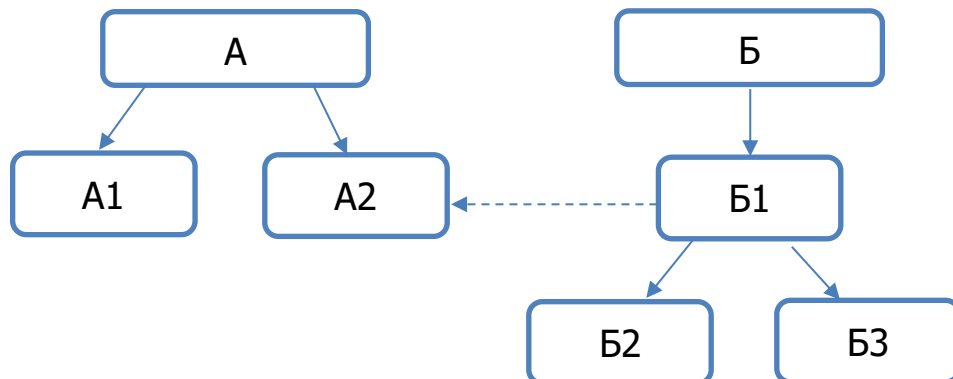

Во овој случај, банката повторно формира две групи поврзани лица, но сега и лицето А2 се вклучува во двете групи, односно тие се состојат од:

1. А, А1, А2 и Б1
2. Б, Б1 и А2.

Пример 8.

Лицето Б има контрола врз лицето Б1, коешто има контрола врз лицата Б2 и Б3, а лицето А има контрола врз лицата А1 и А2. Покрај тоа, лицето Б1 е економски поврзано со лицето А2 (еднонасочна поврзаност)

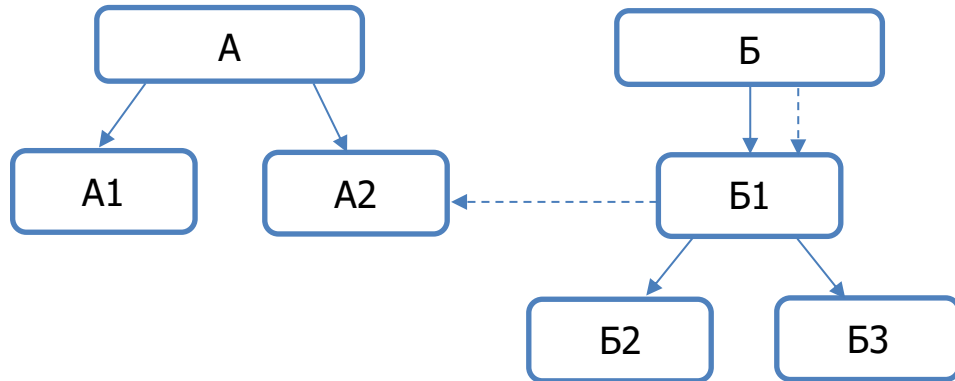
Во случајот постои т.н. поврзаност во „надолна насока“, при што банката треба да формира две групи:

1. А, А1, А2, Б1, Б2 и Б3
2. Б, Б1, Б2 и Б3

Пример 9.

Лицето Б има контрола врз лицето Б1, коешто има контрола врз лицата Б2 и Б3, а лицето А има контрола врз лицата А1 и А2. Покрај тоа, лицето Б1 е економски поврзано со лицето А2 (еднонасочна поврзаност), а лицето Б1

има значително влијание врз вкупното работење на целата група Б, поради што треба да се смета дека лицето Б е и економски поврзано со лицето Б1.

Во овој случај станува збор за т.н. поврзаност во нагорна насока. Имено, поврзаноста на лицата Б и Б1 преку контрола не води автоматски до вклучување и на лицето Б во групата поврзани лица со лицето А. Во случај на финансиски проблеми на лицето А, не се очекува дека тие ќе предизвикаат финансиски потешкотии кај лицето Б. Сепак, во случаите кога Б1 претставува значителен дел од групата Б, финансиските проблеми кај лицето А ќе предизвикаат финансиски потешкотии на сите лица и во надолна и во нагорна насока, вклучувајќи го и лицето Б. Поради тоа, сите лица во овој пример формираат една група поврзани лица (претставуваат единствен ризик).

Исклучок од ваквото правило може да се примени доколку банката нема изложеност кон сите лица во групата, поради што нема да биде во можност да го идентификува ланецот на поврзаноста. Таков би бил случајот кога банката е изложена само кон лицата А и Б3 од примерот, поради што може да нема доволно информации и податоци за поврзување на овие две лица.

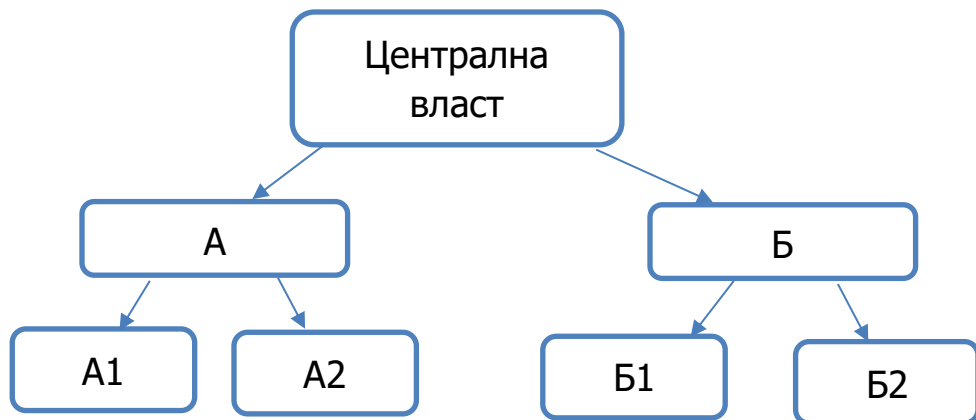
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
7.	Прашање	Во кои случаи лицето се поврзува со централната и локалната власт согласно со точката 16 ставови 1 и 2 од Одлуката?
	Одговор	Согласно со точката 16 став 1 од Одлуката кога едно лице е поврзано преку контрола или кај кое постои економска поврзаност со централната и локалната власт, банката формира посебна група поврзани лица којашто се состои од тоа лице и централната и локалната власт, вклучувајќи ги и правните и физичките лица поврзани со тоа лице. На пример: кога Градот Скопје се јавува како основач на повеќе јавни претпријатија, банката за сите јавни претпријатија формира посебни групи поврзани лица, коишто се состојат од јавното претпријатие и сите поврзани лица со тоа јавно претпријатие и Градот Скопје (без лицата коишто се поврзани со Градот Скопје по други основи). Кажано поинаку, доколку банката има изложеност

кон пет јавни претпријатија коишто се основани од Градот Скопје, може да формира пет посебни групи поврзани лица, при што во сите нив е вклучен Градот Скопје.

Доколку помеѓу две јавни претпријатија од претходниот пример постои економска поврзаност, банката утврдува посебна група поврзани лица којашто се состои од овие две јавни претпријатија, вклучувајќи ги и правните и физичките лица поврзани со нив, без да се вклучи Градот Скопје.

Пример 10.

Централната власт остварува контрола во лицата А и Б, коишто остваруваат контрола во лицата А1 и А2, односно Б1 и Б2, соодветно.

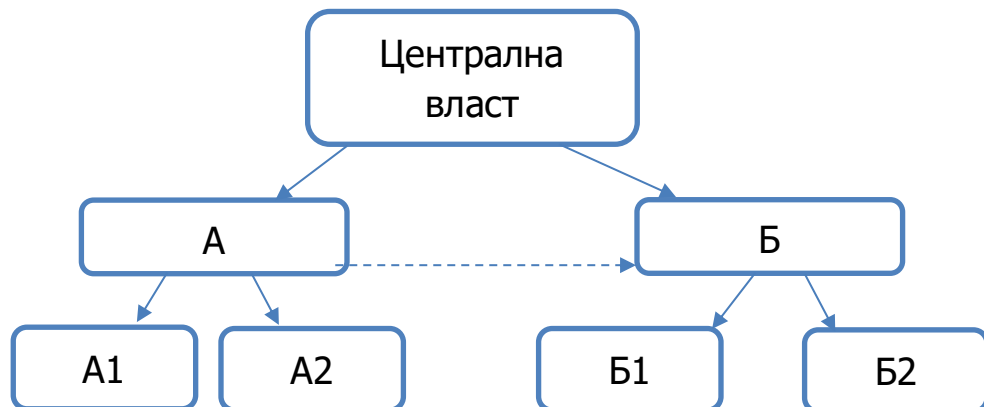

Банката формира две групи поврзани лица:

1. Централната власт, А, А1 и А2
2. Централната власт, Б, Б1 и Б2.

Пример 11.

Централната власт остварува контрола во лицата А и Б, коишто остваруваат контрола во лицата А1 и А2, односно Б1 и Б2, соодветно. Притоа лицето А е економски поврзано со лицето Б.

		Покрај двете групи коишто банката ги формира, согласно со примерот 10, должна е да формира уште една група поврзани лица којашто се состои од: А, А1, А2, Б, Б1 и Б2.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
II	Тема	Лимити на изложеноста
1.	Прашање	Доколку изложеноста кон едно лице е делумно обезбедена со депозит, а истовремено на таа изложеност се применува фактор на конверзија од 20%, дали точката 25 став 2 од Одлуката овозможува намалување на изложеноста по двете основи? Како се утврдува приоритетот која изложеност нема да биде вклучена во пресметката на лимитите?
	Одговор	Согласно со точката 25 став 2 од Одлуката, при утврдувањето и следењето на лимитите на изложеноста, банката може да примени само еден од исклучоците од точката 25 став 1 од Одлуката на иста изложеност кон лице или на ист дел од изложеноста кон лице . Имајќи ја предвид ваквата одредба, доколку вонбилансната позиција за која, согласно со регулативата на Народната банка за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, е утврден фактор на конверзија од 20%, поради што може да се изврши намалување во износ до 50% од вонбилансната позиција, е обезбедена со депозит којшто ги исполнува условите од точката 25 став 1 потточка 25.1 од Одлуката, банката не може и за износот на депозитот да ја намали изложеноста при утврдувањето на лимитите на изложеност. Ова произлегува од таму што одредбите од потточката 25.12 се однесуваат на целата изложеност, а согласно со точката 25 став 2 од Одлуката, при утврдувањето и следењето на лимитите на изложеноста, банката може да примени само еден од исклучоците од точката 25 став 1 од Одлуката на иста изложеност кон лице. Изборот на изложеноста којашто ќе се земе предвид при пресметката на лимитите на изложеност е одлука на секоја банка, којашто треба соодветно да се образложи.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
2.	Прашање	Кои се обврските на штедилниците во однос на почитување на одредбите од оваа одлука?
	Одговор	Согласно со точката 42, одредбите од Одлуката што се однесуваат на начинот на утврдување и следење на поврзаните лица и начинот на известување на Народната банка, соодветно се применуваат и на штедилниците, додека утврдувањето и следењето на лимитите на изложеноста од страна на штедилниците е согласно со Одлуката за условите и начинот на работење на штедилниците („Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/07, 78/08 и 74/15). Тоа значи дека штедилниците се должни да ги утврдуваат поврзаните лица со почитување

		на одредбите од оваа одлука, како и да ја известуваат Народната банка со користење на извештатите пропишани врз основа на оваа одлука.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020
III	Тема	Следење на поврзаните лица и лимитите на изложеноста
1.	Прашање	Со која динамика банката е должна да ги следи промените во податоците и информациите од аспект на утврдувањето на поврзаноста и да ја ажурира потребната документација?
	Одговор	Согласно со точката 30 став 3 од Одлуката банката е должна да ги следи промените во податоците и информациите од аспект на утврдувањето на поврзаноста и да ја ажурира потребната документација, најмалку при: оцена на кредитната способност, оцена на промената на кредитната способност на лицето, значајни промени на договорните услови под кои е одобрена изложеноста кон лицето или добиени сознанија за промени во документацијата или во (не)постоењето поврзаност. Оттука за нефинансиските правни лица, банката е должна да ги следи промените во податоците и информациите најмалку еднаш на шест месеци или почесто од шест месеци доколку се исполнети критериумите за зголемување на кредитниот ризик, дефинирани во интерните акти на банката, додека за физичките лица најмалку при промена на договорните услови.
	Датум на објавување на одговорот	16.9.2020